

Om brugen af farvebetegnelser i dansk på internettet

Esben Alfort

Brugen af farvetermer i dansk, som det skrives på internettet, viser, at bestemte farver kan modificeres eller sammensættes for en mere præcis eller udtryksfuld beskrivelse. Brugen af ekspressive forled afslører noget om vores kulturelle holdning til farverne. Visse farver tillader endvidere gradbøjning, mens det for andre næppe giver mening.

Hvad er rigtig dansk? Det kan der være flere bud på. En holdning kan være, at det er det, der står i ordbogen, og som Dansk Sprognævn foreskriver. Hvis man vil vide, hvad der er den "rigtige" stavemåde eller den "korrekte" brug af et ord eller en konstruktion, kan man bare slå op i en ordbog og få et svar, men bare fordi en bestemt bøjningsform eksempelvis ikke står i ordbogen, betyder det jo ikke nødvendigvis, at den ikke bliver brugt hver eneste dag af ganske almindelige danskere. Er dansk ikke det, som danskerne taler?

I Ankiro interesserer vi os for sproget som det tales til daglig, og ikke mindst som det skrives på internettet. Vi arbejder dagligt med det danske sprog på nettet og kan på den måde følge med i udviklingen af sproget. Hedder det for eksempel *lysrosa* eller *lyserosa*, eller er begge dele grundlæggende forkert? De færreste ordbøger vil have nogen af formerne med, men begge dele mødes faktisk relativt tit, om end formen uden -e- er den mest brugte.

Jeg har undersøgt brugen af farvebetegnelser på internettet. Det viser sig, at de hyppigst benyttede, umodificerede farvebetegnelser er *gul, hvid, grå, rød, grøn, sort, blå, orange, lyserød, pink, brun, lilla, rosa, beige, turkis* og *violet*, i den nævnte rækkefølge.

Dette er dog langt fra de eneste måder, man kan referere til farver på – farverne kan præciseres som lyse eller mørke, eller de kan blandes eller beskrives med betydningsladede forled. De farver, som hyppigst præciseres med *lys(e)-* eller *mørk(e)-*, er *blå, grå, brun, grøn, lilla, gul* og *rød*. Sjældnere er *rosa, beige, violet, orange* og *turkis*. Hertil skal dog føjes, at *lyserød* alene topper den totale liste, men da *lyserød* har

Om brugen af farvebetegnelser i dansk på internettet

samme frekvens som en umodificeret farvebetegnelse som *orange* (og højere frekvens end f.eks. *brun* og *lilla*), må den siges at have udviklet sig til en selvstændig farve helt på linje med *pink*. *Lyserød* ses i øvrigt selv somme tider modificeret med *lys(e)-* og *mørk(e)-*. Det samme er muligvis ved at ske med *lyseblå* og *mørkeblå*, der begge har en frekvens, der kan sammenlignes med *turkis*. Det er interessant, at *lyseblå* og *mørkeblå* har en overvældende større frekvens end andre modificerede farver.

Kan man gradbøje farver? Er der noget, der hedder *en brunere kjole* eller *det guleste tøj*? Hvis man spørger de danskere, der skriver på internettet, må svaret blive ja. Den hyppigst gradbøjede farvebetegnelse er *grøn*. Derefter kommer *sort*, *hvid*, *rød* og *brun*. *Gul* gradbøjes sjældnere, mens *blå* og *grå* helst helt undgås i gradbøjede former. Egentlig er det vel kun *sort* og *hvid*, som det for alvor giver mening at gradbøje. Når *grøn* og *rød* rangerer så højt, er det fordi der i de fleste tilfælde er tale om en overført betydning af farven – *grøn* betyder "miljøvenlig", og *rød* "højreorienteret". Hvis en farve er den eneste relevante i en given sammenhæng, som f.eks. i forbindelse med kinder, som kan være mere eller mindre røde, men normalt ikke andre farver, så gradbøjer man også hyppigt. Foruden *rød* gælder dette hyppigt for *brun* (solbrun) og *sort* (sort snak, pessimisme m.m.).

Kan man blande farver efter forgodtbefindende, eller er der et bestemt antal "korrekte" kombinationer som *blågrøn*? Kan man sige *gulgrå*, og hedder det *gulhvid* eller *hvidgul*? Svaret på det første spørgsmål må blive, at der er stor forskel på frekvensen af forskellige sammensætninger, så det er ikke alle sammensætninger, der er lige "korrekte". Man kan godt sige *gulgrå* (det forekommer over 5.000 gange på internettet), og termerne *gulhvid* og *hvidgul* er omtrent lige hyppige. De allerhyppigst brugte sammensatte farvenavne er *blågrøn*, *rødbrun*, *sortgrå*, *blågrå*, *gråblå*, *sortbrun*, *turkisblå*, *gråbrun*, *orangegul* og *gulbrun*, i den nævnte rækkefølge. Man kan se, at især nuancer af grå, brun og sort er stærkt repræsenterede i denne kategori, antageligt fordi helt mørke farver kan have en nuance af en hvilken som helst farve, mens andre farver kun kan være på grænsen til en af nabofarverne.

Om brugen af farvebetegnelser i dansk på internettet

Man kan også modificere en farvebetegnelse med andre, mere værdiladede forled. Her benyttes f.eks. **ædelsten og lignende** (rubin-, perle-, koral-, rav-, smaragd-, safir-, opal-, krystal- m.fl.), **metaller** (sølv-, kobber-, gylden-, rust- m.fl.), **forstærkende lydord** (knald-, skrig-), **planter og dyr** (lime-, oliven-, græs-, rosen-, lavendel-, muse-, citron- m.fl.), andre naturord (himmel-, sne-, hav-, sol-, mos-, sky-), **udtryk fra madlavningen** (vin-, chokolade-, creme- m.fl.), **negativt ladede ord** (tis(se)-, skiden-, lort(e)-, gift- m.fl.), samt **varme- og kuldeudtryk** (is-, ild-, frost-, varm- m.fl.). Det er især farverne *hvid, blå, rød* og *grøn*, der modificeres med sådanne forled, men også *grå, sort, gul* og *brun*. Lidt sjældnere er nuancefarverne *rosa, lilla* og *orange*, mens udtrykkene *beige, pink* og *violet* relativt sjældent modificeres. Nogle af de hyppigst anvendte forled vises herunder i faldende frekvensrækkefølge:

Om brugen af farvebetegnelser i dansk på internettet

1. Rå-	Hvid
2. Sølv-	Grå , sort, blå, (rød, grøn)
3. Lime-	Grøn
4. Himmel-	Blå
5. Sne-	Hvid
6. Kul-	Sort
7. Vin-	Rød
8. Dyb-	Blå, rød, sort, grøn , (lilla, rosa, brun, gul)
9. Oliven-	Grøn , grå
10. Konge-	Blå , (rød)
11. Kobber-	Rød , brun
12. Is-	Blå , (hvid, grå)
13. Gylden-	Brun, grøn , gul, (grå, rød)
14. Blod-	Rød
15. Okker-	Gul , (brun)
16. Azur-	Blå
17. Kobolt-	Blå
18. Rubin-	Rød , (rosa)
19. Knald-	Rød , sort, blå, orange, (gul, grøn)
20. Perle-	Hvid, grå , (blå, sort, rosa)
21. Bleg-	Grøn, rød, blå, gul, brun , (rosa, grå, lilla)
22. Græs-	Grøn
23. Rosen-	Rød
24. Chokolade-	Brun
25. Korall-	Rød , (rosa)
26. Krid-	Hvid
27. Hav-	Blå , grøn
28. Rust-	Rød , brun

29. Muse-	Grå
30. Purpur-	Rød , (lilla, rosa, blå)
31. Creme-	Hvid , gul, (beige)
32. Postkasse-	Rød
33. Sol-	Gul
34. Antik-	Hvid , brun, (grøn, grå, rosa, blå, rød)
35. Rav-	Gul , brun, rød
36. Ild-	Rød
37. Mos-	Grøn
38. Smaragd-	Rød
39. Lavendel-	Blå , (rosa)
40. Citron-	Gul
41. Frost-	Hvid , blå, (grøn)
42. Høj-	Rød , (hvid)
43. Tis(se)-	Gul
44. Guld-	Gul
45. Aske-	Grå , (hvid)
46. Safir-	Blå
47. Opal-	Hvid , (grøn, blå)
48. Mode-	Hvid
49. Indigo-	Blå
50. Ir-	Grøn
51. Skiden-	Gul
52. Klar-	Rød, blå, (gul)
53. Bronze-	Brun , (grøn, gul)
54. Beg-	Sort
55. Skrig-	(grøn, gul, orange, pink)
56. Krystal-	Blå , (hvid)
57. Gammel-	Rosa , (rød)
58. Sky-	Blå

Om brugen af farvebetegnelser i dansk på internettet

59. Varm-	(hvid, grå, beige, gul)
60. Skov-	Grøn
61. Kastanje-	Brun
62. Æble-	Grøn

63. Lort(e)-	Brun
64. Røg-	(grå, blå)
65. Skarlagens-	Rød

Det kan virke overraskende, at de farver, der hyppigst sammensættes med *varm-* er *hvid, grå, beige, gul, rød*, i nævnte rækkefølge. Betyder det, at vi anser disse farver for at være de varmeste? Eller er det tvært imod sådan, at de farver, vi anser for at være varmest, netop ikke behøver forleddet *varm-*? Også andre forled er relaterede til varme. Med *brand-* sammensættes *gul, rød* og *orange*, mens *ild-* og *flamme-* næsten udelukkende bruges om *rød*. Tilsvarende er de koldeste farver *blå, hvid, grøn, grå* og *rosa*, hvis man skal tolke ud fra forekomsten med forleddene *is-* og *frost-*. Således er især *hvid* og *grå* tvetydige med hensyn til varme. Skal man tro sammensætningstendenserne, er de "klareste" farver *rød, blå* og *gul*. *Skrig-* bruges dog primært om *grøn, gul, orange* og *pink*, mens *knald-* mest bruges om *rød, sort, blå, orange* og *gul*. Der er således heller ikke rigtig enighed om, hvilken farve der er mest iøjnefaldende. *Blå, rød* og *gul* synes dog at være gode kandidater. *Blå* er da også den farve, der oftest karakteriseres med forleddet *skarp-*. Hvis man ser på den sammenlagte forekomst af disse forled, fremkommer følgende rækkefølge: *rød, blå, gul, sort, grøn*. De "dybeste" farver er *blå, rød, sort, grøn*, og derefter *lilla, rosa, brun, gul*. Omvendt er de "høje" farver *rød*, samt *hvid* og *blå*. Det er interessant, at man også kan se decideret kulturelt betingede tendenser i sproget. Eksempelvis associerer vi tilsyneladende *rosa* og *rød* med noget gammeldags, hvorimod *mode-* næsten altid sammensættes med *hvid* (meget sjældnere er *grøn, grå, blå* og *brun*).

Alt dette er blot en lille smagsprøve på de tendenser i det danske sprog, som vi på Ankiro holder et vågent øje på og følger interesseret med i.

Esben Alfort